

Про вивчення суспільствознавчих дисциплін у 2014/2015 н.р.

Місце кожної держави у світі сьогодні визначають за рівнем інтелектуалізації нації. Знання й компетентність стали найбільш цінними товарами, серед яких важливе місце посіли історичні знання. Вони стали невід'ємною складовою освіти громадянина, необхідною умовою розбудови економічно міцної та незалежної держави.

Історія як предмет є унікальною, бо впливає на формування системи мислення, надає можливість людині вільно пересуватися в історичному просторі, озброює її знаннями історичного досвіду, що дозволяє об'єктивно оцінювати сучасні політичні й соціальні процеси. Таким чином, історична освіта покликана готувати молодь до самостійного життя у сповненому суперечностей сучасному світі, створити сприятливі умови для взаєморозуміння між людьми, що представляють різні культурні, етнічні й релігійні традиції, допомогти людині усвідомити себе не лише представником певної країни і регіону, але й громадянином Європи та світу.

Змінюється світ – змінюємось ми, змінюються пріоритети, але вплив суспільствознавчої освіти на формування вільної особистості, яка визнає загальнолюдські і національні цінності та керується морально-етичними критеріями, залишається незмінним.

Завданнями шкільної історичної освіти були, є і залишаються:

- виховання повноправного громадянина – патріота України, здатного вільно орієнтуватися в суспільному житті та усвідомлювати свою роль і відповідальність перед суспільством і державою, формування в учнів самосвідомості та власної ідентичності на різних рівнях;

- формування у школярів загальнолюдських та національних цінностей, а також цінностей демократичного плюралістичного суспільства (толерантності, поваги до інших, верховенства права, соціальної активності, громадянської відповідальності, моральної свідомості);

- оволодіння молоддю базовими знаннями про головні явища, події, процеси та тенденції в історії України та світу, про діалогічний, безпечний

спосіб взаємодії з людьми, природою, культурою, цивілізацією;

- розвиток історичного, творчого та критичного мислення учнів: умінь здійснювати історичний аналіз, історичну критику, реконструкцію історичних подій, явищ, процесів, історичне прогнозування та інтерпретацію історичних фактів, умінь добирати та орієнтуватися в історичній інформації;
- розвиток інтересу учнів до історії як сфери знань і як предмета, формування в них власних освітніх запитів щодо навчання історії та вміння їх задовольняти;

- розвиток загальної культури учнів, прилучення їх до духовних і культурних надбань українського та інших народів, до історико-культурної традиції людської цивілізації;

- набуття школярами ключових та предметних компетентностей.

Для реалізації поставлених завдань сучасний вчитель історії повинен:

- формувати в учнів історичні знання як основу їхніх світоглядних позицій, ознайомлювати їх з історичним минулим людства та його соціальним досвідом;

- розвивати в учнів історичне мислення, що передбачає загальне розуміння історичного процесу, його різноманітності і суперечливості;

- ознайомлювати їх з загальнолюдськими і національними духовними цінностями, досягненнями культури, ідеалами гуманізму, демократії, громадянського суспільства;

- виховувати в учнів особистісні якості громадянина України, любов до свого краю і народу, відповідальність за його і своє майбутнє, відкритість до сприйняття різноманітних культурних досягнень світу;

- формувати в учнів позитивні мотиви активної участі в суспільному житті, соціальний оптимізм, здатність здійснювати самостійний вибір і приймати відповідні рішення;

- виробляти вміння практично осмислювати минуле і прогнозувати майбутнє, усвідомлювати роль людини (включаючи й себе) в історії;

- ознайомлювати з позитивним досвідом у взаєминах українців з представниками меншин на основі добросусідства і толерантності;

- розвивати критичне, творче мислення; формувати власний погляд на інформацію;

- формувати у дітей навички самоосвіти, ознайомлювати їх з основами філософії і розвивати вміння працювати з сучасними носіями інформації (електронними підручниками з історії, інформаційно-бібліографічними центрами та ін.).

Якісне розв'язання вчителем цих завдань неодмінно призведе до формування нової особистості, яка усвідомлює свою приналежність до українського народу, сучасної європейської цивілізації, сприяє розвитку і збагаченню українських культурно-історичних традицій, вихованню культури міжетнічних і міжособистісних відносин, формуванню навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації.

Програми, за якими буде здійснюватися викладання історії у 2014-2015 н.р.

Враховуючи досвід останніх трьох років, коли шкільні курси історії корегувалися освітянськими чиновниками, а шкільні підручники зазнавали ревізії (особливо це відслідковувалося на пропедевтичному курсі історії України), Міністерство освіти і науки скасувало лист «Про використання навчальної літератури» (№ 1/9-607 від 05 вересня 2013 року). Ліквідація згаданого вище припису дозволяє підійти до організації навчання у 5-му класі на альтернативних засадах. Оскільки пропедевтичний курс історії є самостійним курсом і не пов'язаний структурно з курсами історії, що вивчають з 6-го класу, навчання в 5-му класі може здійснюватися за наступними варіантами.

У 2014/2015 н.р. на чисельні прохання вчителів країни будуть чинними одночасно дві програми для учнів 5 класів. Це «Історія України. Вступ до історії.» (Київ. Перун. 2005) та «Історія України (Вступ до історії)» (Київ. Видавничий дім «Освіта». 2013). Відповідно вчителі, які працюватимуть за програмою 2005 року, можуть користуватись підручниками, котрі вийшли друком в 2010 році у видавництві «Ге-

методичні рекомендації

неза». Це «Вступ до історії України», автори Власов В., Данилевська О., та «Вступ до історії України», автор Мисан В.

Учителі, які оберуть програму 2013 року видання, користуються відповідно підручниками, що вийшли друком у 2013 році: «Історія України (Вступ до історії)», автора Власова В., видавництво «Гене́за» та авторів Пометун О., Костюк І., Малієнко Ю., видавництво «Освіта».

Чинною для учнів 6 класів є програма «Інтегрований курс. («Всесвітня історія. Історія України»), (Київ. Видавничий дім «Освіта». 2013).

Учні 7-9 класів продовжують навчання за програмою «Історія України. Всесвітня історія. 5–9 класи» (Київ. Перун. 2005).

Для 10-11 класів академічного рівня та рівня стандарту чинними є програми «Історія України. 10-11 класи» (52 години на рік, 1,5 години на тиждень); для класів історичного профілю чинними є програми «Історія України. 10-11 класи» (140 годин на рік, 4 години на тиждень), (Київ. Поліграфкнига. 2010 рік). При цьому акцентуємо увагу на деякі зміни, що відбулись в програмі з історії України для 10-11 класів:

- до теми «Соціально-економічні перетворення в Радянській Україні (1929–1938 рр.)» додається «Голодомор 1932–1933 років – геноцид українського народу.»;

- до теми «Україна в роки другої світової війни (1939–1945 рр.). Велика вітчизняна війна (1941–1945 рр.)» додається «Проголошення Акту відновлення Української Держави 30 червня 1941 р.»;

- до теми «Україна в перші повоєнні роки (1945 – початок 50-х рр.)» додається «Національно-визвольний рух 1944–1954 рр.»

- до теми «Україна в умовах політичної та економічної лібералізації суспільства (середина 50-х – середина 60-х рр.)» додається «Участь українців у повстаннях у сталінських концтаборах 1953–1954 рр. XX з'їзд КПРС і початок лібералізації». Додати персоналії Л.Лук'яненко, І.Кандиба, А.Горська, В.Чорновіл, І.Дзюба та ін.

Наша національна історія на багатьох своїх етапах позначена чорним кольором – кольором туги й жалоби, болю й горя, чимало її сторінок писалося слізьми та кров'ю, чимало її періодів можна назвати драматичними й навіть трагічними. Проте є в літописі буття нашого українського народу сторінка, яка кожного жахає безміром своєї страхітливості, яка кожному духовно й психічно здорову людину лякає і кількістю жертв, і неймовірністю, неправдоподібністю самого злочину, – це сторінка Великого Голодомору,

що припав на тридцять років минулого століття.

Голод, що його було розв'язано в Україні у тридцятих роках, – це злочин проти всього нашого Українського народу, головний складник геноциду супроти нього, здійсненого злочинним більшовицьким режимом.

Тому, вичаючи теми, пов'язані з Голодомором, учитель обов'язково має наголосити на тому, що це був геноцид Українського народу. Відповідний запис робиться в журналі.

Вчитель має звернути увагу на Закон України «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 50, ст.504), де вказується на те, що «Голодомор визнається актом геноциду Українського народу як наслідок зумисних дій тоталітарного репресивного сталінського режиму, спрямованих на масове знищення частини українського та інших народів колишнього СРСР».

Для вивчення всесвітньої історії чинними є програми «Всесвітня історія. 10-11 класи (рівень стандарту/академічний рівень)» Програма розрахована на 35 годин на рік (1 година на тиждень). Для класів історичного профілю чинною є програма зі всесвітньої історії, що розрахована на 3 години тижневі (105 годин на рік), (Київ. Поліграфкнига. 2010 рік).

Усі програми розміщені на офіційному сайті Міністерства (www.mon.gov.ua) та надруковані у фахових виданнях.

Вивчення історії України та всесвітньої історії доцільно синхронізувати. Проте вчитель може організувати вивчення учнями програмного матеріалу зазначених курсів як послідовно, так і паралельно.

Загальні методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу у шостих класах ЗНЗ

Викладання історії в 6-х класах буде проводитися за новими програмами, які реалізують положення нового Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти.

Курс історії Стародавнього світу є першим систематичним курсом історії у середній школі, на матеріалі якого починається формування основ систематичних історичних знань, ціннісних орієнтацій, особистісних переконань, у ширшому значенні – основ гуманітарної культури учнів. Особливостями даного курсу є, по-перше, його інтегрований характер – давня історія України вивчається як складова всесвітньої історії; по-друге, вивчення історичного матеріалу здійснюється у широких хронологічних межах: від появи первісної людини до

занепаду Західної Римської імперії.

Курс має на меті сформувати в учнів розуміння цивілізаційної значущості стародавнього періоду в історії України, Європи та світу в цілому, античної цивілізації як основи для подальшого розвитку європейських суспільств. Задля посилення наступності у викладі матеріалу, послідовного розкриття концептуальних положень та внутрішніх логічних зв'язків у деяких темах програми подається нова послідовність вивчення навчального матеріалу та застосовується проблемно-тематичний принцип його побудови.

Викладаючи курс, варто пам'ятати, що учні 6 класу вперше ознайомлюються не лише із системним поглядом на час і простір як невід'ємними складовими історичного процесу, а й починають опановувати складні поняття – «влада», «державна», «релігія», «тип господарства», «суспільний устрій», «культура», «цивілізація». Матеріал курсу зосереджений навколо таких змістових ліній, як «людина – природа», «людина – влада», «людина – світ уявлень та ідей».

У 6 класі, порівняно із пропедевтичним курсом історії 5 класу, зростають вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів стосовно вмінь локалізувати історичні події у часі та просторі, використовувати підручник як джерело знань, застосовувати історичні поняття для пояснення минулого, висловлювати ставлення до діяльності зазначених історичних діячів, отримувати інформацію з адаптованих історичних джерел. Зміст практичних занять у 6 класі уможливає розвиток предметних умінь, сприяє формуванню ключових елементів та історичної компетентності відповідно до вікових особливостей учнів.

Із психолого-дидактичного погляду програма побудована на поєднанні особистісно орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів до навчання. Реалізація цих підходів у практиці навчання в поєднанні з істотними змінами в структурі викладу матеріалу та розвантаження окремих курсів потребує коригування в організації навчального процесу. У пропонованій програмі ці зміни відображено в таких структурних елементах, як вступні уроки, практичні заняття, уроки узагальнення та оглядові уроки.

Програма інтегрованого навчального курсу в 6 класі розпочинається двома вступними уроками. Перший із цих уроків, зазначений у тексті програми як «Повторення», має на меті відтворення у пам'яті учнів матеріалу попереднього навчального року (здає і пояснює, що таке історія, як історичні процеси розвиваються в часі та просторі, що таке історичні пам'ятки, джерела знань про минуле, історичні

методичні рекомендації

події, хто такі історичні діячі (на прикладі історії України та рідного краю). Така актуалізація знань і уявлень має полегшити засвоєння нового матеріалу і сприятиме розумінню учнями безперервності та цілісності історичного процесу. Другий урок кожного курсу – «Вступ» – передбачає ознайомлення учнів із метою вивчення відповідного історичного періоду, його особливостями та історичними джерелами.

З метою набуття школярами історичної та інших компетентностей, окремою структурною складовою програми є спеціальні уроки – практичні заняття. Практичні заняття з історії відрізняються від практичних і лабораторних робіт з природничих предметів. Такі заняття в курсі історії мають подвійну мету: є способом вивчення нового матеріалу на основі опрацювання історичних джерел та важливим засобом формування предметних умінь і навичок учнів. Кожне із запропонованих практичних занять присвячується певній темі та передбачає переважно самостійну роботу учнів над окремими питаннями теми з використанням різноманітних джерел знань (підручники, де вміщено тематичні історичні джерела – як текстові, так і візуальні, довідкові матеріали, запитання і завдання, інтернет-ресурси, фонди музеїв, місцеві історичні пам'ятки, оглянуті учнями).

Відповідно до вікових можливостей учнів та історичного контексту практичні заняття мають сприяти здобуттю школярами навичок аналізу різних історичних джерел, розумінню ними важливості таких категорій, як час і простір, зміни та безперервність, причини і наслідки, значущість подій та процесів, культурна різноманітність, важливість доказів і можливість різних інтерпретацій.

Під час практичного заняття вчитель є консультантом у процесі самостійної роботи учнів, надаючи їм необхідну допомогу залежно від віку та пізнавальних можливостей. Матеріали до практичних занять і методичні рекомендації щодо організації пізнавальної діяльності учнів мають бути подані в підручниках. Порядок проведення практичних занять та оцінювання їх результатів залишається в компетенції вчителя.

Програмою передбачено також уроки узагальнення до окремих розділів та уроки узагальнення до окремих курсів. На цих уроках учні з допомогою вчителя мають можливість систематизувати вивчене, відрефлексувати процес навчання і повернутись до найскладніших моментів теми, курсу, піднести розуміння навчального матеріалу на новий рівень, використати міжкурсові та міжпредметні зв'язки. Деякі

з уроків узагальнення вчитель може проводити як інтегровані, об'єднуючи історію України і всесвітню заради поглиблення розуміння учнями взаємозумовленості історичних процесів національної та європейської історії, проведення зіставлень і порівнянь.

Перевірка результатів навчання учнів історії передбачає оцінювання засвоєних ними знань і сформованих умінь та навичок. Оцінювання може відбуватися як письмова робота (за запитаннями, відкритими або тестовими завданнями) або як усна відповідь. Для перевірки таких елементів історичної компетентності учнів, як опрацювання (аналіз, застосування, оцінка) історичних джерел і документів, порівняння, зіставлення, обґрунтування власного ставлення учня, його позиції, оцінки щодо історичної події, явища, діяча, можна використовувати інші форми контролю — розгорнуті есе, твори, дослідження, портфоліо та проекти тощо. Проте за будь-якої форми вчитель має орієнтуватися на визначені програмою та стандартом державні вимоги до підготовки учнів і відповідно добирати завдання. Оцінки мають виставлятися учням згідно з Критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів з історії. Під час перевірки результатів навчання учнів 5-9 класів важливим є поєднання поточного і тематичного оцінювання їх досягнень з використанням різноманітних форм і прийомів оцінювання.

Деякі теми пропонуються для вивчення на оглядових уроках, які запроваджуються з метою розвантаження учнів, використання міжпредметних та міждисциплінарних зв'язків із курсами української і зарубіжної літератур, географії, мистецтва, правознавства тощо і створення цілісної картини історичного розвитку. Контроль знань та оцінювання навчальних досягнень учнів під час вивчення тем, що пропонуються для оглядового вивчення, не передбачається.

Наприкінці кожного курсу обов'язково передбачено години резервного часу, які вчитель використовуватиме на власний розсуд.

Основними компонентами змісту за цією програмою є: коротка характеристика окремих навчальних курсів; зміст історичного навчального матеріалу, структурований за темами; перелік державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, складених відповідно до вимог стандарту, на які орієнтується вчитель.

До кожної теми подано перелік основних питань змісту, які обов'язково мають бути відображені в підручниках або посібниках, що і повідомляють учням зміст навчального історичного матеріалу. Вони

засвоюються у вигляді знань історичних фактів і понять різного ступеня узагальненості та складності.

Зміст теми не розподілений за окремими уроками, тому автори підручників і вчителі, орієнтуючись на вимоги щодо підготовки учнів, мають можливість визначати назву теми, кількість, обсяг і перелік запитань кожного уроку залежно від особливостей учнів класу та індивідуального підходу педагога до викладання.

Пропоновані питання є мінімумом знань, які учні обов'язково повинні засвоїти на різних рівнях навчальних досягнень, та індивідуального розвитку їх пізнавальних можливостей. Вони мають опанувати матеріал щодо зазначених у програмі історичних фактів, історичних діячів та пам'яток історії і культури.

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів подано в програмі у вигляді переліку вмінь і навичок, що їх учні мають набути під час вивчення цієї чи іншої теми. Вони повністю відповідають вимогам, передбаченим Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти, та є їх детальною конкретизацією, на що має орієнтуватись учитель, забезпечуючи виконання стандарту. Наведені в правій колонці програми вимоги є обов'язковими не лише для засвоєння, а й для оперування.

У Міністерстві освіти і науки України підписано наказ про надання грифів підручникам для учнів 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Відповідно до наказу гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» отримали 70 назв підручників для учнів 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів, що стали переможцями I та II етапів Всеукраїнського конкурсу рукописів підручників для учнів 5-9 класів, з них підручники з історії:

1. «Всесвітня історія. Історія України», підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Бандровський О.Г., Власов В.С.).

2. «Всесвітня історія. Історія України», підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Пометун О.І., Мороз П.В., Малієнко Ю.Б.).

Особливості організації навчально-виховного процесу

Форми та методи навчання історії в 6 класі, а також зміст історичної освіти повинні обов'язково узгоджуватися з віковими особливостями учнів. Організовуючи роботу на уроках, учитель має віддавати перевагу розвивальним прийомам, уникати лекцій, конспектувань, рефератів та фронтальних зрізів знань.

методичні рекомендації

Принципове значення для організації навчання історії в 6 класі мають активні та інтерактивні методи. Передумовою активного навчання є чергування різних форм діяльності учнів. Наприклад, працюючи з текстом, учні можуть шукати відповідь на запитання, добирати коментарі до ілюстрацій, складати план, порівнювати текст з ілюстраціями та картами, знаходити нові слова та витлумачувати їх, слідуючи інструкціям підручника.

Обов'язковою умовою успішного навчання історії у шостому класі є різноманітна самостійна робота учнів. Обов'язковим також для дітей цієї вікової категорії є актуалізація знань і життєвих уявлень учнів, повторення та закріплення вивченого на уроці. Тож плануючи урок, треба обов'язково передбачити час на ці етапи, скориставшись для цього відповідними завданнями підручника.

В основу нових підручників авторських колективів (В.Власов, О.Бандровський та О.Пометун, П.Мороз, Ю.Малієнко) закладена ідея активного залучення учнів до пізнання історії Стародавнього світу на всіх етапах уроку, що сприятиме розумінню шестикласниками основних фактів цього періоду історії. Авторами підручників передбачена робота з документами, що забезпечуватиме набуття учнями важливих первинних дослідницьких навичок роботи з доступними джерелами знань, зокрема, адаптованими уривками з історичних творів, ілюстраціями, картами тощо. Водночас висвітлення основних понять курсу, складних історичних явищ оптимально поєднує науковість і доступність.

У 6 класі історія України і всесвітня історія вивчається як єдиний інтегрований курс. Тому в класному журналі для записів відводиться одна сторінка. Запис робиться таким чином: Історія України. Всесвітня історія. (Інтегрований курс). Відводити дві різні сторінки та виставляти окремо оцінки з історії України та всесвітньої історії недоцільно.

Важливим є використання в навчанні школярів картографічних посібників – атласів, контурних карт, настінних карт. Вони допомагають продемонструвати динаміку історичних подій, встановити зв'язок між географічним середовищем та місцем тієї чи іншої історичної події.

«Регламентована навчальною програмою година узагальнення/тематичного оцінювання використовується для проведення або уроку узагальнення і систематизування, або уроку контролю і корекції навчальних досягнень учнів. Урок узагальнення і систематизування або урок контролю і корекції проводиться із пропонуванням усних, письмових або комбінованих видів завдань. На правій сторінці журналу робиться відповідний до типу уроку запис: або «Урок узагальнення і систематизування із теми „_____”»,

або «Урок контролю і корекції навчальних досягнень учнів із теми „_____”». На уроці узагальнення і систематизування пізнавальна діяльність учнів (усіх або вибірково) оцінюється на розсуд учителя. На уроці контролю і корекції навчальних досягнень учнів оцінюється пізнавальна діяльність усіх присутніх шестикласників. Оцінка за урок контролю є визначальною під час виставлення бала за тему. Називаючи урок тематичного оцінювання уроком контролю і корекції, ми вказуємо тип заняття, що відповідає загальноприйнятим у педагогіці подходам, має таке ж змістове наповнення тематичного оцінювання, але водночас не суперечить Інструкції.

Запис практичних занять здійснюється відповідно до формулювання у програмах. Наприклад, «Практичне заняття. Міфи та релігія Стародавнього Єгипту».

В останній редакції програм із шкільних курсів історії (2013 р.) мета навчання історії в школі передбачає: «формувати в учнів самоідентичність та почуття власної гідності на основі осмислення соціального і морального досвіду минулих поколінь, розуміння історії і культури України в контексті загального історичного процесу». Для реалізації визначеної мети варто окрім традиційних засобів навчання (шкільних підручників та посібників) використовувати комплекс сучасних джерел, що містять наукову, вивірену та апробовану інформацію, яка базується на базових принципах формування змісту шкільної історії.

Рекомендації щодо ведення документації вчителя історії

Календарне планування навчального матеріалу вчителі можуть робити безпосередньо в навчальних програмах. Можна користуватися також окремими брошурами, зробленими на основі навчальних програм.

На основі календарних планів учителі розробляють поурочні плани, структуру і форму яких визначають самі.

Під час розробки календарних планів учитель може на власний розсуд використовувати резервні години.

Поурочними планами для вчителів можуть слугувати також друковані методичні посібники, при умові, що вчителем буде внесено корективи щодо роботи в конкретному класі.

Учніські зошити з предметів суспільно-гуманітарного циклу вчителі перевіряють один раз на семестр, виставляючи або не виставляючи (на власний розсуд) оцінку за ведення зошита в журнал.

Виставляючи тематичні оцінки, вчитель може враховувати або не враховувати оцінку за ведення зошита.

Оцінюючи письмові відповіді учнів, учитель повинен враховувати виконання учнями вимог до писемного мовлення і дотримання орфографічного режиму.

Підручники, посібники, робочі зо-

шити, атласи, зошити для контролю і корекції навчальних досягнень, що використовуються на уроках, повинні мати гриф Міністерства освіти і науки України.

Філософія

Вивчення філософії учнями загальноосвітніх навчальних закладів (профільний рівень) розпочинається з історії філософії у 10 класі. Для профільного навчання учнів 10-11 класів чинною є програма «Філософія» авторів Огнев'юка В.О., Утюж І.Г., яка розрахована на 70 годин (2 години на тиждень); вчитель самостійно визначається з кількістю годин до кожної теми.

Курс «Історія філософії» хронологічно та логічно відтворює розвиток філософських учень. Відтак ідеться не про історію якоїсь однієї філософської школи, а показано усю різноманітність філософських шкіл та напрямів, що, насправді, є історією філософії. Специфіка історії філософії полягає в тому, що її зміст переважно складає виклад поглядів, що відображають світосприйняття відомих філософів.

Курс «Філософія» покликаний продовжити процес введення учнів у сферу формування, функціонування і розвитку духовності, продукує знання з основних проблем буття, мислення і пізнання. Як теоретична основа світогляду, філософія відкриває учням перевірені багатовіковою практикою духовні орієнтири для глибокого осмислення реальності. Цей курс дозволяє оволодіти теоретичну і методологічну інтелектуальну спадщину та неоціненний, найбагатший категоріальний апарат, необхідний для успішної теоретичної і практичної діяльності. Розглядаючи людину як рівновелику цінність, філософія покликана бути саморефлексією в усвідомленні людиною змісту і цілей свого життя, долі своєї нації та людської цивілізації.

Необхідною умовою формування світоглядної культури є активне усвідомлення ідей системного, узагальненого характеру, які виникають на основі сукупності знань, що їх набувають учні у школі. Високий рівень світоглядної культури можна забезпечити тільки тоді, коли випускник школи здатний самостійно зробити найзагальніший висновок стосовно свого місця, ролі і значення в світі. Тож важливішою формою навчання учнів є самостійна робота, основою якої, відповідно до завдань курсу «Філософії», має стати вивчення філософської літератури та інших джерел, в яких знайшли відображення актуальні проблеми філософії.

Таким чином, головними складовими навчального процесу є розв'язання завдань пізнавального характеру, а також виконання практичних робіт, що мають бути спрямовані на розвиток в учнів самостійності мислення, формування вмінь застосовувати набуті знання в житті.

Про викладання курсу «Правознавство» у 2014/2015 н.р.

На сучасному етапі розвитку шкільної правової освіти особливу увагу слід приділяти меті і завданням правоосвітньої і правовиховної роботи. Це обумовлено тим, що 23.11.2011 р. Кабінет Міністрів України затвердив Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Головна увага акцентована на діяльнісному, компетентнісному, особистісно зорієнтованому підходах. Метою освітньої галузі «Суспільствознавство», куди входить і правознавство, визначено збагачення розвитку учня як особистості, що керується гуманістичними нормами і цінностями, усвідомлює себе громадянином України та успішно самореалізується в українському суспільстві. Тому на сучасну мету шкільної правової освіти впливають: мета правової освіти, мета загальної середньої освіти, мета шкільної суспільствознавчої освіти. Мету правової освіти визначено у Національній програмі правової освіти

населення, а також доповнено і роз'яснено Регіональною цільовою програмою правової освіти населення на 2011-2015 роки.

Цими програмами передбачено створення належних умов для набуття громадянами необхідного обсягу правових знань та навичок у їх застосуванні.

Мета шкільної правової освіти відображається у навчальних програмах, підручниках, методичних посібниках та є основою для визначення мети навчання правознавчих курсів. Усвідомлення учителем мети є необхідною умовою для планування всієї навчально-виховної діяльності в навчальному закладі.

Особливе місце у структурі мети шкільної правової освіти посідають персоніфіковані цілі, що переслідують особисті прагнення учня у процесі навчання правознавства. Наприклад, підвищення рівня навчальних досягнень учнів через участь в олімпіадах, турнірах, конкурсах тощо.

Отже, мета шкільної правової освіти спрямована на створення оптимальних психолого-педагогічних умов для інтелектуального, духовного, соціального розвитку особистості учня засобами правознавства.

Орієнтовна тематика засідань методичного об'єднання вчителів правознавства

1. Зміни в сучасному законодавстві України.
2. Формування моральних засад засобами народної мудрості на уроках правознавства.
3. Моделювання ситуативних вправ на уроках правознавства.
4. Підготовка до проведення перевірок стану правової освіти в навчальних закладах.
5. Робота з творчо обдарованою молоддю під час вивчення правознавства.

**В.ЛЕВИЦЬКИЙ,
методист ХОІППО.**